

ZPRAVODAJ

č.125

*Spočojené Vánoce
a příjemný rok, 2013*

leden 2013

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
Zuzana Holancová (zuzana.holancova@centrum.cz),

Soňa Neumannová a Dana Velebová

Kresby: Marie Tvrdková

Tisk: Tiskárna J+H, Praha 2

Techn. zpracoval: Jan Heřmánek

Internet: www.czsos.cz/hortiklub

Zahrada v zimě

V zimním období kralují v zahradě především jehličnany a stálezelené listnaté dřeviny a pereny. Pokud se vysadí velikostí i tvarem kontrastní druhy, docílíme působivých pohledů na naši zahradu i v tomto barevně fádnějším období roku.

Výraznou ozdobou zimní zahrady jsou barevné bobule, malvičky, nažky, šišky, ale i uschlá jablíčka na starých nebo okrasných jabloních. Když se ukáže zimní slunce, oceníme i zajímavé struktury na kůře některých stromů, barevnost jejich větví a mramorové vzorky na listech stálezelených panašovaných dřevin. Působivá jsou i jinovatkou pokrytá plodenství trvalek a okrasných trav. Ale samozřejmě nejkrásnější je pohled na zasněženou zahradu, kde nám sníh milosrdně skryje všechny nedokonalosti, oblékne korunky jehličnanů do malebných čapek a holé větve listnáčů opatří malebným černobílým šrafováním. Tuhle stříbřitou okrasu si musíme rychle vychutnat, neboť obvykle dlouho nevydrží.

Při tvorbě zahrady nesmíme zapomenout i na její zimní (tj. převážně holou) tvář. K poměrně dlouhému a nevlídnému zimnímu období doporučují zahradní architekti osadit zahradu dvěma třetinami stálezelených dřevin – listnáčů i jehličnanů, a jednou třetinou dřevin opadavých. A pokud si můžete na zahradu pořídit vodní plochu, nejlépe v podobě jezírka, je zimní tvář vaší zahrádky s ledovým „líčkem“ téměř dokonalá. Vodní hladina dodává zahradě vzdušnost a

světlo, i když se ocitne pod ledem. Uschlé ojiněné traviny v okolí působí i přes zimu velmi atraktivně. Vzhledem k tomu, že traviny řežeme až v předjaří, působí svázané trsy velmi dekorativně a vnášejí do fádnic barev zimní zahrady tu postrádanou světlou a teplou žlutou barvu. Zajímavá je především ozdobnice čínská, vousatec a moskyta, ale i pampová tráva pocukrovaná sněhem působí kouzelným dojmem.

Stříhané kulovité či obláčkovité keře zimozrázu, tvarovaných tisů, ptačího zobu nebo bobkovišni zdobí zahradu po celý rok. V zimním období dodají zahradě akcent temně zeleného a většinou lesklého listí. A nesmíme zapomenout také na rododendrony s jejich oválnými listy, nízké keříky vřesů a vřesovců a některých půdopokryvných rostlin, jako je např. barvínek nebo břečťan. Ale královnami zimní zahrady jsou především hlohyně šarlatová se zářivými plody, cesmína a mahonie, ale i další stálezelené keře s barevnými bobulemi a také různé druhy skalníků a dříšťálů.

Z dekorativních druhů větviček se zmíním především o půvabných kultivarech javorů s dekorativní kůrou, např. javor kapadocký, Davidův, hrubý, pensylvánský či rezavožilný. Jejich jednoleté výhony jsou zajímavě zbarvené do tónů zelené – žlutozelené, žlutočervené, narůžovělé, červené, temně nafialovělé a našedlé. Na některých jsou i atraktivní shluky „okřídlených“ nažek v hroznech či svazečcích, které na stromech většinu zimy přežívají. Pozornost ve spící zahradě upoutají i barevné větvičky svídy (červené, světle zelené až do žluta) a bílé kmeny březek. Ale nejvýraznějšími v zimní zahradě zůstávají samozřejmě jehličnany. Jsou to nejčastěji různé kultivary borovic, smrků a jedlí, dále jalovce a cypřiše. Některé jehličnany získají v zimním období interesantní ocelově modrý až šedavý odstín (např. jalovec obecný). Zajímavý je také cypřiš Lawsonův, modrošedé jehličí jalovce šupinatého a také tisinkami obsypané větvičky tmavě zelených tisů. Zimní klasikou je ovšem především stříbrný smrk pichlavý a do šedavého jehličí se zahaluje i jeho nižší kamarád smrk černý.

Mezi trvalkami je atraktivní svým kulatým stálezeleným listem především bergénie, která se u některých forem v zimním období zbarvuje až do načervenalého odstínu. Také brsleny, zvláště žlutě panašované, mají v zimním období zajímavý načervenalý odstín.

Proč vlastně u stálezelených rostlin listy v zimě nezmrznou? Vlivem nízkých teplot a slabého slunečního záření fyziologické procesy zpomalí. Listy obsahují vodný roztok, který se vlivem chladu silně zahustí. A tak rostliny dokáží přežít i silné mrazy. Ale největším nepřítelem je zimní a jarní slunce, které listovou plochu předčasně zahřeje a probudí tak fyziologické procesy a dojde k naředění buněčných roztoků. V noci pak teplota velmi klesá, roztok v buňkách zmrzne a jemná pletiva v listech se potrhají. O takto postižené rostlině zpravidla říkáme, že má „spálené“ listy. Lze tomu předejít tím, že rostlinu chráníme lehkým zastíněním např. chvojím a tyto rostliny nesázíme na místa v zimě pro ně choulostivá – tedy slunná.

Přeji vám, aby i v zimním období na vás vaše zahrada a celá zimní příroda působila pozitivním dojmem, ať už někdy melancholickým, ale především příjemným a uklidňujícím.

A my si tak jako ona přes zimu odpočineme a načerpáme novou energii na její zvelebování v příští sezoně.

J. Knížková

ŽIVÉ PLOTY - ZÁKLADNÍ DĚLENÍ, INFORMACE

/Dodatek k přednášce v cyklu „Krásná zahrada“ dne 7.1.2012./

Pro živé ploty se hodí celá řada keřů, uvádím jen několik málo případů pro různé ošetřování, typy, výšky plotů.

Volně rostoucí živé ploty /0,4 - 1 m/

Opadavé

- kdoulovec, skalníky, ptačí zob, meruzalka, růže, /*R. nitida*, *R. pimpinelifolia*/, pustoryl, tavolník,

Stálezelené

- buxus, cesmína /*Ilex*/, mahon, pěnišníky /zakrslé rododendrony/, některé jalovce, smrky, tůje /obyčejně var. nana, globosa nana, pendula, repens/.

Volně rostoucí /1 - 2 m/

Opadavé

- dříšťály, pustoryly, růže /*R. rugosa*/, tavolníky, pámelník, vajgelie....

Stálezelené

- bobkovišeň, hlohyně /*Pyracantha*/, pěnišníky /velkokvěté/, buxus (var. bullata), cesmína, některé jalovce, smrky, cypřišky, tisy, zeravy.

Pro vyšší tvary /2 - 4 m/

kromě již jmenovaných lze použít babyku /javor/, habr, lísky, hlohy, brslen, některé botanické jabloně, střemchu, tamaryšek, kaliny, svídy. Z jehličnanů přibývá borovice kleč a blatka.

Pro tvarované živé ploty /0,7 – 1,5 m/

je vhodné do oblastí bez průmyslového spadu smrk, do ostatních meruzalky, buxusy, hloh, ptačí zob, tavolníky, cypřišky, tisy.

Již k dříve jmenovaným plotům lze v teplých oblastech použít i opadavý *Poncirus trifoliata* /citrus/ v ostatních například některé jabloně /*Malus sargentii*/, akát, hlošinu, ostružiník, maliník, cesmínu.

Při výsadbě je třeba vědět, co sázíte. Pokud se například spokojíte s tím, že sázíte tavolník, můžete při špatné době řezu likvidovat základy květů, keře nepokvetou. (*Spiraea arguta* a *S. vanhouttei* kvetou na jaře, řezou se až po odkvětu, oproti tomu *S. bumalda*, *S. douglasii*, *S. japonica* kvetou v létě na nových výhonech, řezou se před vegetací, na jaře).

U rodu *Weigelia* jsou odrůdy s jednobarevným listem více odolné mrazu, některé odrůdy po letním řezu ještě kvetou na podzim.

Laik se spokojí s tím, že má „tůji“. Opravdové tůje (nejčastěji *Thuja occidentalis*) potřebují pravidelnou zálivku, neměly by nikdy proschnout v kořenovém balu. Cypřišky a jalovce jsou méně citlivé. Některé druhy jalovců jsou hostiteli rzi hrušňové, cypřišky a tůje nikoliv.

Nejrychleji rostoucí jehličnan do živých plotů je mezirodový kříženec, jmenuje se *Cupressocyparis leylandii*, u nás mívá přírůstky okolo 60 cm,

literatura uvádí i 120 cm. Ve vyšších nadmořských výškách může při opravdu bujném růstu namrzat. Ploty z něj mohou být i přes 10 m vysoké.

Z jehličnanů nejlépe obrůstá tis, je možné ho i tvrdě zmladit. Tvrdé zmlazení „na pařez“ snesou i původně stromy – jilm, habr, méně již jim „podobný“ buk.

Základem pro úspěšné pěstování je výběr vhodné rostliny pro dané stanoviště, její správná výsadba, ošetřování (zalévání, hnojení, ošetření proti škůdcům, tvarování...).

Kvalitní příprava půdy, její vylepšení a ošetření sazenic je nezbytné. Nelze sázet za rýč do nepřípraveného místa.

Chceme-li, aby rostliny plnily svou funkci už od doby výsadby, tvořily neprůhlednou stěnu, je třeba vysazovat vzrostlé /cca 100 cm a více/ rostliny. U pomaleji rostoucích druhů můžeme vysadit doplňkovou zeleň, která je vitálnější a vyplňuje mezery mezi rostlinami, které v plotu nakonec zůstanou.

Snad nejlépe se tvoří plot z kontejnerovaných sazenic. Sazenice by měly mít v kontejneru dostatečně rozvinutou kořenovou soustavu, pokud se setkáte s tím, že byly přesazeny jen krátkou dobu před tím, než jste je koupili a nejsou ještě zakořeněné, starejte se o ně jako o prostokořenné. Pokud již kořeny vytváří kolo kontejneru „mech“, prorůstají pod kontejner, je třeba kořeny uvolnit, „mech“ na povrchu balu rozrušit, aby mohla rostlina dobře zakořenit do okolí. Při různé kvalitě substrátu v místě sázení a substrátu, ve kterém kontejnerovaná rostlina roste, hlídejte, aby byla půda rovnoměrně vlhká (rašelinový bal ale může při nízké vlhkosti „seschnout“, kontejnerovaná rostlina si nesáhne pro vodu do okolí). Pokud jsou to keře listnaté upravují se. Tyto je třeba /mimo vegetační období/ sestříhnout o 1/3 (někdy 2/3) aby zahoustly.

Sázíme-li prostokořenné sazenice, seřežeme je minimálně o 1/3, lze však i hlouběji do 2/3. Sázíme-li menší rostliny, raději vysazujeme do dvou řad /trojspon/, výsadbu chráníme provizorním oplocením alespoň jedno vegetační období.

Základní řez tvarovaných plotů je v průřezu buď do tvaru čtverce nebo spíše do tvaru komolého jehlanu. Jedině tak má celá rostlina dostatek světla a neopadává, neřídne odspodu. U listnáčů je lepší seříznout vícekrát, umožnit rostlinám aby se u nich probudily pupeny naspodu keříků, u jehličnanů (thuja, jalovec, cypřišek) přistříhnout vedle terminálu i další větve v keři. Pokud se boční větve neřežou, nesílí, nejsou pevné, snadno se vylamují za velkého větru a deště, nebo pod mokrým sněhem.

Živý plot vybíráme i s ohledem na zvířata v zahradě. Tam, kde je pes, je lépe sázet listnaté opadavé. Výsadba plotu se řídí i „letorou“ psa. Běhá-li pes okolo plotu a vyprovází každého okolo jdoucího nejspíše bez „oplocení živých plotů“ se rostlin do dospělosti nedožijeme.

Tam, kde je bazén jsou vhodnější živé ploty z neopadavých druhů. Kde si hrají nebo žijí malé děti není vhodné pěstovat jedovaté rostliny (tis, kalina, bobkovišeň,...., pozor i na střemchu, má jedovatá semena).

Ing. I.Dvořák

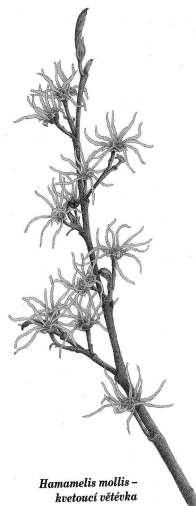
Dřeviny kvetoucí koncem zimy a v předjaří

V zimním a v předjarním období je na zahrádce květů a vůbec hezkých barev poskrovnu. Ale i toto relativně smutné období lze oživit zajímavými květy. Těch, které v té době rozkvétají, není sice mnoho, ale přece jen nějaký výběr máme. Připomeneme si takové dřeviny, které mají vesměs květy na první pohled nenápadné, ale v květu jsou velmi ozdobné. Tyto dřeviny, s ohledem na jejich další nároky, sázejme na zahradě tak, aby právě v rozkvětu co nejlépe vynikly a měli jsme na ně pěkný výhled. Znamená to je nejen dát před vhodné, nejlépe tmavé pozadí stálezelených jehličnanů, ale také možnost pozorovat je přímo z oken domu. Určitě nám pak nebude zahrada připadat tak smutná. Období květu, které nás teď zajímá, je zhruba od prosince do konce března.

Mezi nejznámější patří **vřesovce (Erica)**. Těžiště rozšíření mají v jižní Africe a těch několik druhů (a mnoho set kultivarů) vhodných pro pěstování v našich podmínkách má velmi rozmanitou dobu květu. Vřesovec pleťový (*Erica carnea*, syn. *E. herbacea*) rozkvétá již od prosince. Můžeme si vybrat z bohaté nabídky kultivarů v barvách od bílých přes růžové až po tmavočervené. Listy také nemusejí být vždy jen zelené, ale existují kultivary se zlatým či bronzovým olistěním (‘Foxhollow’). Dalším vřesovcem pro nás důležitým je kříženec *Erica darleyensis*. Má řadu kultivarů a může kvést bíle až růžově od listopadu do května. Všechny tyto vřesovce tvoří nízké keříky, vhodné do vřesovišť, skalek, ale i na záhony, nebo je lze použít do nádob. Při nákupu si musíme dát pozor, abychom je nezaměnili s některými nemrazuvzdornými cizokrajnými vřesovci.

Velmi krásné v zahradě jsou dále **vilíny (Hamamelis)**. Jsou to jedny z nejnápadnějších v zimě a předjaří kvetoucích dřevin – mají velké množství výrazně zbarvených květů. Nejčastěji se setkáváme s kultivary vilínu prostředního (*Hamamelis intermedia*). Květy jsou v barvách od svítivě žlutých přes oranžovočervené až po sytě červené. Vilínům vybereme čestné místo v zahradě a pamatujeme na to, že časem mohou být dost rozkladité.

Další keř kvetoucí v zimě od ledna až do března má velmi trefný název – **zimnokvět časný (Chimonanthus praecox)**. Pochází z Číny a je to dřevina v dospělosti okolo 3 m vysoká. Na holých větvích se objeví zvonečkovité, vně žluté a uvnitř purpurové květy. Má hezký kultivar ‘Concolor’, jehož květy jsou čistě žluté a jakoby z vosku. Kromě nezvyklé doby květu upoutá také krásnou vůní. Zimnokvěty jsou však dřeviny choulostivější a uspějeme s nimi v teplých oblastech.

Hamamelis mollis –
kvetoucí větéčka

Dalším zajímavým rodem je **jasmín**, zejména *Jasminum nudiflorum* - jasmín nahokvětý. Pochází ze severní Číny a může kvést od prosince až do dubna světle žlutými nevonnými květy. Potřebuje oporu. Kultivar ‚Aureum‘ má navíc nažloutlé listy.

Další bohatý rod jsou **zimolezy** (*Lonicera*). Najdeme zde dřeviny nejrůznějších typů i doby kvetení. Zimolez nejvonnější (*Lonicera fragrantissima*)

z Číny může kvést od prosince až do března a má silně vonné, bílé až bělavě žluté květy. V tak neobvyklou dobu ho podle vůně poznáme již z daleka. Je jedním z rodičů zimolezu Purpusova (*Lonicera purpusii*), který je podobný, ale odolnější, a kvete ve stejnou dobu. Oba druhy jsou keře vysoké 2 -3 m a poloopadavé.

Méně běžnou dřevinou, která vykvétá také v zimě, je **masoplod změněný** (*Sarcococca confusa*). Je to nižší stálezelený keřík s drobnými voňavými květy. Ale jedná se spíše o sbírkovou vzácnost.

Naopak **zlatici** (*Forsythia*) není asi třeba představovat. Zlatice kvetou někdy podle počasí již od února a jsou velkou ozdobou zahrádek v časném jaru. Zvonkovité květy jsou v barvách od světlivě žluté po oranžovou a jsou někdy v takovém množství, že zcela zakrývají větévky. Mají mnoho vynikajících kultivarů. Sázíme je nejlépe do skupin ale i do skalek. Časně kvetoucím druhem je Zlatice Giralдова (*Forsythia giraldiviana*), která pochází z Číny. Jsou to vyšší, až 4 m vysoké keře se světle žlutými květy.

Také nesmíme zapomenout na klasický **lýkovec obecný** (*Daphne mezereum*). Jeho silně vonné růžové až karmínové květy můžeme spatřit i na sněhu již od února. V přírodě je už dřevinou poměrně vzácnou a při jeho pěstování je třeba dát pozor – je silně jedovatý!

Dalším zajímavým rodem je **kalina** (*Viburnum*). Z více než dvou set druhů se u nás můžeme setkat například s kalinou vonnou (*Viburnum farreri* či *fragrans*). Její hezké a vonné bílé (v poupěti růžové) květy se objevují v březnu až dubnu, ale často kvete již v říjnu a prosinci, byť v menší míře. Je to keř až 3 m vysoký. Má několik kultivarů, např. ‚Farrer’s Pink’s květy výrazněji narůžovělymi.

Velmi časně kvetoucí dřeviny objevíme také mezi **slivoněmi**. Jedná se například o slivoň dřepenou (*Prunus incisa*), kvetoucí od března. Její kultivar ‚Praecox‘ může rozkvétat již od ledna, stejně jako podobný kultivar ‚February Pink‘ s poněkud růžovějšími květy.

Slivoň chloupkatá (*Prunus subhirtella*) má zase kultivar ‚Autumnalis‘, kvetoucí již od listopadu do dubna bílými poloplnými květy.

A závěrem se ještě zmíním o pěkném keři zvaném **lískovníček** (***Corylopsis***). Rod má kolem dvaceti druhů, květy jsou zvonečkovité, vonné, v převislých hroznech a kvete od března, před olistěním. Lískovníčky jsou dřeviny pro teplejší polohy a vyhovuje jim co nejkvalitnější zemina.

Tak to je z časně kvetoucích dřevin asi to nejdůležitější, takže vybírejte a doplňte zajímavými kvetoucími druhy svoji zahrádku.

J. Knížková

Použitá literatura:

P.Pasečný: Listnaté dřeviny pro zahrady a skalky

V.Větvíčka a kol.: Okrasné keře

D.G.Hessayon: Okrasné stromy a keře v zahradě

Z kroniky Hortiklubu (pokračování)

Jaro a léto r. 2009 znamená pro mnohé členy mnoho nových poznatků a zážitků nejen z aranžování, ale i z dalekých cest. Pro instalaci jarní výstavy Narcis 2009 nám pomoc přislíbila naše lektorka aranžování Miša Lorková. Expozice byla oživena krásnou keramikou, přivezenou př. Z. Holanovou ze Slavonic, a tak aranžmá květin a různých větviček působily impozantně.

Další perličkou tohoto jara byla cesta do zahrad jižní Anglie v rámci zájezdu s CK Květinové cesty z Nového Bydžova. Zúčastnilo se jí dvacet čtyři členů Hortiklubu a tato inspirativní cesta znamenala seznámení se s různými styly zahradní architektury a jeho vývojem po mnoho desetiletí, který se pomalu šířil do celé Evropy.

Pokud si připomeneme činnost a působení Ing. J. Tykače v Hortiklubu, který velice rád cestoval a věnoval této zájezdové činnosti velkou pozornost, jsme v současnosti velice rádi, že po tolika letech při organizaci př. J. Řehákové může Hortiklub v tomto směru pokračovat.

A nejen to, zájezd je vždy zdokumentován díky př. J. Melicharové krásnými fotografiemi, alby a CD, které se na společných setkáních promítají a tím dávají přítomným členům i možnost poznání těchto krás. A př. Z. Holanová a M. Balážová popisují po zájezdu své poznatky a zážitky v našem Zpravodaji č. 115 a č.116 a není v nich tolik prostoru vše popsat.

Existuje encyklopedie, např. O. Otruba: „Krásy anglických zahrad“.

V 17.stol. byla společnost přesycena přehnanou a stále se opakující pravidelností francouzských zahrad. Koncepte anglického přírodního krajinářského parku je reakcí na změnu filosofie a lidského myšlení, na principy renesance, humanismu a nastupujícího romantismu. Vzniku anglického parku v Anglii umožnila i blízkost Golfského proudu, který příznivě ovlivňoval krajinu

osázenou mnohdy i přivezenými subtropickými rostlinami a využitím perspektivy a širokého rozhledu do barevné a členité zahrady.

Mezi významné architektky patří William Kent, který zavedl palladistický styl architektury. Další Lancelot Capability Brown, nejvlivnější postava v pozdějším vývoji anglické krajiny. Další vlivy souvisí hlavně za viktoriánské éry s expanzí britského impéria. Vzniká řada botanických zahrad jako domov pro exotické exempláře, nasbírané po celém světě.

Nejvýznamnější je ještě dnes zahrada Kew Gardens. K vrcholným zážitkům zájezdu patřila návštěva rozsáhlého parku Sir Harold Hillier Garden se sbírkou vzácných dřevin a působivou architekturou.

Na lidskou psychiku působí nejlépe krajina připomínající anglický park s rozsáhlými travnatými plochami a skupinami stromů. Je to důvod, proč anglický park byl a je součástí mnohých lázní, sanatorií a šlechtických sídel. Působí romanticky, snivě, podporuje volnost a přirozenost, dává šanci náhodě a překvapení.

Nejen v Anglii, ale i u nás můžeme zahrady tohoto typu vidět např. v Lednici, ve Veltrusích, v Dobříši a jinde.

Druhý náš zájezd v červnu směřoval na Plzeňsko. Navštívili jsme zahradu pana Skalky ve Zbirohu, hrad Točnick, zahradu p. Fajfrlíka a končili jsme na zahradě ing. Stupky v Cheznovicích, kde nás čekalo nejen vřelé přivítání s pohostěním, ale i možnost nákupu z bohatého sortimentu rostlin.

Na podzimním setkání bylo oznámeno, že ČZS uděluje Hortiklubu stříbrné vyznamenání za jeho činnost a bylo předáno naší hospodářce H. Sýkorové.

H.Pavlíková

KLUBOVÝ ŽIVOT

Zápis z podzimního setkání členů Hortiklubu 24.11.2012

1. Přivítání všech přítomných členů a hostů a zahájení nové sezóny 2012-2013 (Z.Holancová)
2. Zpráva o hospodaření klubu (H.Sýkorová)
3. Zprávy z jednotlivých sekcí – aranžování a zájezdy (D.Velebová, J.Knížková v.z.)
4. Seznámení s daty a programem přednášek v jarním období r.2013 (J.Knížková)
5. Přednáška ing. Martina Charváta : Přírodní zahrady u nás a v Rakousku

6. Návštěva tradičně atraktivní vánoční výstavy P.Herynka ve skleníku Botanické zahrady s možností zakoupení krásných dárečků
7. O přestávkách nabídla př. M.Tvrdková zájemcům velmi pěkné vánoční a novoroční gratulace a drobné háčkované vánoční ozdoby, které vyrobila př. B.Doubková.

Podzimní setkání proběhlo jako již tradičně v přátelské atmosféře a všichni se těšíme na další akce této sezóny.

Zapsala J.Knížková

ZÁJEZDOVÁ SEKCE

STOURHEAD

Probudili jsme se do chladného a deštivého dne s datem 27.4.2009. Ani předpověď počasí nevypadala vábně. Čekala nás návštěva další zahrady vzdálené asi 90 km od ubytování, pak mýtické místo Stonehenge a město Salisbury. Hned na úvod musím prozradit, že přes občasně, ale snesitelné dopolední přeháňky a „padání trakařů“ (vlastně krup) u Stonehenge, se den vydařil.

Stourhead byla nejstarší zahrada, kterou jsme navštívili. Rozkládá se na 36 ha v hrabství Hampshire. Založil ji bankéř Henry Hoare II. v roce 1740 již jako zahradu krajinářskou u svého domu Stourhead. Přehradil blízko pramenící říčku Stour a vytvořil jediné hluboké jezero, kolem něhož vybudoval okružní cestu. Když se jde kolem jezera, jsou vidět mnohé dobře naplánované a působivé výhledy na antické i

novogotické stavby, postavené před hradbou stromů.

V zahradě je vysazena nejdůležitější kolekce rostlin (dřevin) ve Velké Británii, která umí něco nabídnout v každém ročním období. Je sem dovezeno mnoho rostlin z cizích zemí, hlavně jehličnany a kvetoucí keře, sbírka botanických muškátů a nové hybridy rododendronů z 20. století.

Zahrada je přístupná veřejnosti od samého začátku svého vzniku. První průvodce byl vydán již roku 1800. Od roku 1946 zahradu spravuje (tak jako mnoho jiných ve Velké Británii) National Trust.

Dnes se budují zahrady, které jsou atraktivní kombinací rostlin a krajiny, ale do 18. století se vyskytovaly jen místní způsoby tvorby, závisející na období historickém či politickém.

Jak tedy vznikla zahrada nového typu, dnes nazývaná krajinářská, právě tady?

Vesnice Stourton byla domovem rodiny Stourton ještě před normanským obsazením. V roce 1448 vyčlenil sir John Stourton 1000 akrů pro vytvoření parku. Údolím vedla říčka, na níž vybudoval několik rybníků a choval v nich ryby. Roku 1704 rodina zbankrotovala a musela zahradu prodat. Již v té době byla nazývána Krásnou zahradou, Sadem, Lesíkem, Parkem.

Roku 1717 koupil Henry Hoare I. (1677-1725) zpět tento majetek za 14.000 liber. Byl tehdy prosperujícím bankéřem v Londýně. Nechal zbořit starý dům a pověřil Colena Campbela, aby postavil jeden z prvních venkovských domů v paladiánském stylu. Byl to stavební styl benátského typu nazvaný podle jeho autora architekta Palladia. Na východní straně domu, za plotem, zbudoval oválný trávník a na jižní straně oplocenou zahradu.

Jeho syn Henry Hoare II, zvaný Nádherný (1705-1785), zdědil dům ve 20 letech. Nevěnoval se mu však. Pracoval v Londýně také jako úspěšný bankéř. Až v roce 1733 podle otcova dávného přání rozšířil na západní straně domu terasu a osadil ji jedlemi ze Skotska. V té době nebyla okolní krajina ještě zalesněná. Roku 1738 odjel na studijní cestu do Itálie. Vrátil se po smrti své matky a poté, co mu zemřela jeho druhá žena, rozhodl se vybudovat zahradu v italském stylu.

Pro tvorbu zahrady postupně získal tři inspirace: první byla jeho studijní cesta po Itálii, kde ho okouzly barokní a renesanční zahrady s antickými památkami. Nejvíce ho ovlivnila doba císaře Augusta. Druhou inspirací byl epos Publia Vergilia Nasa Aeneas, který opěvuje Aenovo putování z Troje podél břehů Středozemního moře do Říma, kde měl mít svatbu. Právě zahrada H. Hoara II. má toto putování představovat. Z těchto důvodů byl postaven i chrám bohyně Flóry a Apollona. Třetí inspirací vzhledu zahrady bylo malířské dílo Itala Pierra Loraina.

První budovou v budované zahradě byl chrám bohyně Flóry (1744-1746), který postavil paladiánský architekt Henry Flitcroft. Ten pak postavil ještě řadu dalších staveb, ale zdá se, že v něho H. Hoare ztratil důvěru při budování vlastní zahrady. Roku 1752 zemřel jeho jediný syn na neštovice právě v době, kdy byl H. Hoare na sbírkové výpravě v Nepálu. Zhroutil se a zastavil na nějaký čas práce na zahradě.

Mistrovským kouskem H. Hoara byla stavba přehrady na západním úseku údolí. Vzniklo tak jezero, které spojilo původně jednotlivé rybníčky v jeden celek. Kolem jezera vybudoval okružní cestu s důrazem na zajímavé výhledy a průhledy. Na nejvyšším bodě cesty i výhledu stojí Pantheon (1757). Apollónův chrám (1765) a Bristolský kříž (1765) následovaly rychle za sebou. Bristolský kříž byl přivezen z města Bristolu. Je postaven v novogotickém slohu a připomíná monarchistickou podporu tomuto městu.

Poslední roky života H. Hoara zatemnila občanská válka v Americe a zhoršující se politická situace doma. Obával se, že celý finanční systém

zkolabuje a strhne s sebou i jeho banku. Také si často připomínal svého přítele ze školy Charlese Hamiltona, jenž byl roku 1773 přinucen svými věřiteli prodat svou krajinářskou zahradu, kterou vybudoval v Painshill. Proto, když odkázal Stourhead svému vnukovi Richardu Colt Hoare, vymínil si, že Colt musí oddělit všechna spojení s rodinnou bankou.

Při navrhování Jedlové cesty v roce 1730 se mu zdálo, že má málo stromů na úbočích údolí. Od roku 1750 pokračoval v tvorbě zahrady spolu se svým vnukem. Osazoval stromy a keře právě tak, aby vytvořily malebné efekty. Vysvětloval, že zelení jedinci musí být umístěni společně do široké masy, aby tvořili temný stín jako na kresbě (malbě), aby se vytvořil kontrast tmavé masy se světlými jedinci. A každou tmavě zelenou plochu je třeba prosvětlit tu a tam rozhozenými malými skupinkami světle zelených stromů, jako světlých záblesků na malbě. H. Hoare vysazoval stromy na severu a jihu jezera ze směsí širokolistých druhů (buky, duby, babyky, kleny, kaštan setý, jasan, křemelák) a jehličnanů (modřín, smrk ztepilý, tis, cedr libanonský). Smuteční vrby byly soustředěny vedle břehu nedaleko Grotta, mezi ně byly vysazeny vavříny.

Sir Richard Colt Hoare (1758-1838)

Velmi se lišil od svého dědečka. Byl to spíše tichý učenec než extrovertní obchodník. Jako dítě trávil letní prázdniny na Stourhead. Zdědil ho roku 1783, dostal ho jako svatební dar. Jeho žena Hester zemřela po dvou letech manželství. Byl zničen a snažil se přes tuto ztrátu dostat tím, že dalších 6 let cestoval po cizině. Fascinovaly ho krajiny v Itálii, které zaznamenával ve stovkách vysoce profesionálně udělaných kreseb. O Stourhead se zatím staral správce. Roku 1791 byl donucen vrátit se domů pro sociální převraty a hnutí na kontinentu. Zděděný majetek mu umožnil věnovat se antikvariátním zájmům, prehistorii jeho rodného Wiltshire a budovat zahradu dle plánů vypracovaných jeho dědečkem. Na Stourhead pohlížel očima zkušeného malíře – krajináře. Rozšířil park, zdomáčňoval rostlinstvo kolem domu. Nesnášel přírodu obklopenou budovami, a proto odstranil řadu menších stavbiček kolem jezera, včetně tureckého stanu, benátského sídla, zeleného pseudogotického domu, čínské čajovny a dřevěného paladiánského sídla. Upřednostňoval pitoreskní kvalitu gotického venkovského sídla, které mělo rysy uhlazených klasických chrámů. Také založil cesty vysypané kamínky, které usnadňovaly chůzi

zahradou, a vytvořil okružní cesty, které nyní začínaly z vesnice a ne od domu. Vytyčení cest mu umožnilo rozšířit výsadbu na každé straně.

Sir R. Colt Hoare vysadil invazivní *Rhododendron ponticum*. Mnohé keře byly později nahrazeny kvalitnějšími hybridy. Ty nyní tvoří uchvacující pohledy na jaře. Vysázel též okrasné keře na jihu jezera, vavříny na stránkách pod Apollonovým chrámem. Také prokrestil jedle, které zasadil jeho děd – neměl je v oblibě. Nahradil je širokolistými druhy stromů, zejména buky společně s javory, kaštanovníky, liliovníky, platany a lípami. Kolem roku 1810 měl jeden návštěvník dojem, že se mu rostlinstvo vymyká z ruky: „trávníky jsou napůl pokryté a znehodnocené křovinami, které rostou všude, zejména vavříny. Jsou krásné samy o sobě, ale hrozně v příliš velkém množství“.

R. C. Hoare byl uvědomělý zahradník, který byl fanouškem exotických nových druhů rostlin, které se staly módními na začátku 19. století. Pěstoval muškáty a jejich hybridy ve skleníku, který již neexistuje - byl postaven vedle jeho knihovny. Poslední velkou změnou, kterou na zahradě provedl, bylo vykopání nového 14 akrového jezera pod splavem, jež bylo pojmenováno Gaspar podle jeho oblíbeného krajináře Gaspara Dugheta. R. C. Hoare se již podruhé neoženil, ve stáří ochrnil v důsledku dny a revmatismu a trávil poslední léta života sám v milované knihovně ve Stourhead.

Viktoriánské období (1838-1894)

Henry Hugh byl nevlastním bratrem R. C. Hoara. Zdědil Stourhead v roce 1838. Bylo mu téměř 70 let. Zbyly mu pouze 3 roky, aby se těšil z tohoto místa. Znovu obnovil spojení mezi bankou a zahradou. Banka zaplatila za přestavbu obelisku a doplnění portálu na domě.

Jeho syn Hugh Richard byl též partnerem v bance, ale šel do penze již v roce 1845, hned když zdědil Stourhead. Věnoval se více údržbě budov, než zahradě. Zmodernizoval mnoho farem a usedlostí a velkou vášeň měl pro stourheadské lesy, které renovoval. Nechal vysázet hlavně skotské jedle, modřiny a smrky, které se mohly finančně zúročit v lesním hospodářství. V zahradě vysadil některé z okrasných jehličnanů, které byly nedávno objeveny v Americe a v Asii, např. douglasku, blahočet čilský a cypřišek Lawsonův. Jeho sekvoje vzdyzelené a zeravy obrovské nyní přecházejí ostatní stromy.

Jeho synovec Henry Ainslie Hoare strávil část svých líbánek na Stourhead. Spíše preferoval společenský život v Londýně a v Paříži. Hrál hazardní hry a rychle přišel o peníze. Po roce 1886 uzavřel dům, ale stále se příležitostně vracel na procházky zahradou se svými vnuky a pořádal pikniky na Alfrédově věži.

20. století

Sir Henry Hoare přinesl na Stourhead závan nového života. Stourhead zdědil v roce 1894. Stejně jako Colt Hoare nepracoval v bance, ale žil životem venkovského džentlmena. Choval koně a staral se o zahradu. James Lees-Milne ho popsal jako „Drsného Johna“. Byl netrpělivý a vznětlivý, ale i bystrý a milý a absolutně odevzdaný sídlu a zahradě Stourhead. Po dekádě zanedbávání byla zahrada ve smutném stavu. Bristolský kříž byl poražen u

samých základů a bující vavříny a rododendrony hrozily prorazit střechu Grotta. Sir Henry zahájil práce na vyčištění houštin a vysadil nové druhy ozdobných stromů a kvetoucích keřů. Byl nadšen zejména novými hybridy rododendronů. Nahradil jimi v roce 1922 pontické rododendrony, které se všude rozrostly. Měl horlivě pracovitý zahradnický personál, který vše udržoval v pořádku. Jeho život zastínily rodinné tragédie – v roce 1902 shořelo jádro domu a v roce 1917 zemřel jeho syn na následky zranění při bojích v Egyptě. Jméno syna nesmělo být před ním již nikdy zmíněno. Ve stáří trpěl též revmatismem, ale stále trval na tom, aby ho vozili do zahrady na kolečkovém křesle. Protože byl bez dědice, rozhodl se v roce 1936 věnovat Stourhead společnosti National Trust. Byl to první majetek, který byl tomuto společenství věnován. K definitivnímu předání došlo v roce 1946, jeden rok před jeho úmrtím.

National Trust

V prvních letech správy ve Stourheadu se soustředil na lesy. Odstraňovaly se nebezpečné a sešlé stromy, aby se zajistilo dlouhé přežití stromů ostatních. Tento úkol byl zkomplikován v roce 1953 vichřicí, která strhla mnoho dospělých dubů, buků, kaštanů a modřínů. V roce 1960 umožnil National Trustu opravit přehradu, Rock Arch a střechu Apollónova chrámu grant od Rady pro historické stavby. V roce 1978 publikoval National Trust záchranný plán, který poprvé učinil návrhy pro dlouhodobý management zahrady. Byl založen na detailním historickém výzkumu a seznamech zachovalých rostlin a budov.

Plán vymezil 4 hlavní principy činnosti:

- 1) Stanovil, jaké výtvary H. Hoara II. mají být zachovány a respektovány (okružní cesty, zahradní budovy a vyhlídky).
- 2) Zajistil znovuosazení podle původních výsadeb.
- 3) Zahradě kolem jezera vtiskl ještě větší idylické působení v souladu s okolní krajinou, včetně přehrady a pramene.
- 4) Novou výsadbu zaměřil raději na jednoduchost než na rozmanitost barev a tvarů (kolem jezera sjednotil masy keřů vyváženě s otevřenými zatravněnými plochami).

Tyto zásady umožnily Stourheadu se změnit, při čemž se zachoval magický nepostizitelný duch, který Stourhead dělá rájem na zemi po více než 2,5 století.

V zahradě Stourhead bylo dost vlhko a občas nás pokropily dešťové přeháňky, ale její krása vyvážila tyto drobné nesnáze. Kvetoucí rododendrony rozmanitých barev dosahovaly několikametrových výšek a byly obaleny květy. Některé z nich byly až 250 let staré. Poznat to bylo na tloušťce kmenů. Ač je to keř, dosahovaly některé kmeny průměru 25-30 cm. Shluk modře kvetoucích rododendronů byl krásný množstvím a výraznou barvou. Když jsme se dostali na druhou stranu jezera a ohlédli se po nich, působil styl jejich výsadby a bohatost květů, jako když z lesa směrem k jezeru vytéká modrá řeka. Kombinace červených, žlutých a zelených listů vytvářely nádherné barevné efekty. Staré stromy působily impozantně svou velikostí. Sekvoje, metasekvoje, sekvojovce, obrovské zeravy, cypřišky a blahočety na jedné straně, pak zase

japonské dlanitolisté javory hýřící barvami a rozmanitými tvary listů, to vše vytvářelo působivé prostředí. Kolem skleníku vyhrazeného botanickým pelargóniím i jejím hybridům jsme se dostali i k původnímu obytnému domu, kde jsou nyní výstavní prostory. Cestu k němu vroubily staré duby, které teprve nesměle rašily.

Úplně na začátku prohlídkové trasy byly naučné panely, které seznamovaly návštěvníky se jmény a životy botaniků a dendrologů, kteří se zasloužili v 16.-18. století o poznání dřevin z jiných světadílů. Ze svých cest přiváželi kolekce pro Evropu dosud neznámých dřevin a zasloužili se i o jejich zdomácnění v nových zeměpisných podmínkách. Patřil mezi ně např. Joseph Banks (1743-1820) objevil a popsal borovici banksovu v Severní Americe, John Tradescant (1570-1630) - botanik, zahradník ve službách vévody z Buckinghamu i anglického krále; dovezl do Velké Británie roku 1631 první muškáty z jižní Afriky. Další šlechtěné odrůdy vznikaly v 18. století v anglických zahradnictvích. David Douglas (1799-1834), popsal v Severní Americe douglasku tisolistou, dovezl asi 20 000 jedinců stromů, 200 jich v Británii zdomácnělo.

M. Balážová

SEKCE KRÁSNÁ ZAHRADA

Program přednášek sekce „Krásná zahrada“ - jaro 2013

- 5.ledna 2013** 9⁰⁰ hod. – Petr Horáček: Významné stromy nejen zámeckých parků
13⁰⁰ hod. – Ing. Alena Šimčíková: Severní Irák a Írán
- 2.února 2013** 9⁰⁰ hod. – doc.Ing Šonský: I. Současné trendy v zakládání zahrad
II. Anglické zahrady
13⁰⁰ hod. – Zdeněk Zvolánek: Novinky mezi skalničkami
- 2.března 2013** 9⁰⁰ hod. – plánované téma: Japonské zahrady
13⁰⁰ hod. – Ing. Kateřina Pospíšilová: Britská zahradní tvorba 20. století

Jarní setkání se koná 6.dubna 2013.

- zahájení 9⁰⁰ hod. – Klubové zprávy
- přednáška 10⁰⁰ hod. – Ing. Zdeněk Krupka: Moderní denivky – ideální rostliny pro naše zahrady

Přednášky se konají v Krajinově posluchárně PŘFUK Praha 2, Benátská 2.

SEKCE ARANŽOVÁNÍ

Termíny jarního aranžování jsou zajištěny v Rokycanově ul. č.15 na 19.března a 16.dubna 2013.

Jarmila Melicharová

JUBILEA

V prvním pololetí roku 2013 se dožívají kulatých a polokulatých narozenin tito členové Hortiklubu:

Werner Adolf

Ing. Pícha Václav

Nečasová Martina

Ing.Chmelová Zdenka

RNDr.Bohuslavská Milena

Čechová Jana

Zunová Jaroslava

Melicharová Jarmila

Roštíková Jana

Tvrdíková Jana

**Hortiklub přeje jubilantům s předstihem
vše nejlepší a hodně zdraví do dalších let !**

Nabídka zájezdu

Česká orchidejářská společnost nabízí volná místa v zájezdu do Drážďan na velikonoční výstavu v termínu 28.3.2013 (1denní zájezd).

V případě zájmu pište na e-mail. adresu: eduard.ondracek@seznam.cz .

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor a redakční rada si vyhrazuje příspěvky krátiť, stylisticky upravit a po dohodě s autorem eventuelně i doplnit.

Uzávěrka Zpravodaje č.126 je 3.3.2013.